

РОЗДІЛ II. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 347.465

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2024-2-02>

МАЙНОВЕ ОЧІКУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ: ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ

Луценко Д. С.*кандидат юридичних наук,**керуючий партнер**Адвокатське об'єднання «Novels»**Солом'янська площа, 2, оф. 408, Київ, Україна**orcid.org/0009-0003-9881-8467**dimly@ukr.net*

Ключові слова: *майнові очікування; майно; об'єкти; вигоди; актив.*

Мета. При розгляді справ у вітчизняних судах необхідно враховувати наявність таких об'єктів, як майнові очікування, що є одним з головних тем дискусій. Різноманітні підходи до розуміння цих об'єктів свідчать про існуючу невизначеність в правовій, вирішення якої є важливим завданням для науки. Метою статті є визначення поняття та особливостей майнових очікувань у цивільному праві України. **Методи дослідження.** Робота виконана на підставі загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. **Результати.** Після проведення дослідження було встановлено, що очікувані користі мають бути підтверджені національним законодавством чи встановлені шляхом прецедентного права або умовами договору, а не лише вигаданими. У відміну від очікуваних наслідків (економічних вигод), майнові очікування є не про майбутнє, а про завжди наявні (існуючі) об'єкти. Особливості, які було визначено, дозволили виключати з законних очікувань майбутні блага та такі блага, які не можуть бути оцінені у грошах. Оскільки цей вид майна є активом, його поняття не включає зобов'язань. У вітчизняному законодавстві аналогічними законним очікуваннями є майнові права (при створенні права на право) та речі, якщо вони пов'язані з майбутніми майновими вигодами. Без такої зв'язності ці речі залишаються майном, але не є законними очікуваннями. **Висновки.** Ми прийшли до висновку, що право очікування – це обмежене речове право, яке в даний момент не є частиною чинного законодавства. Процес оновлення цивільного законодавства, зокрема Цивільного кодексу України, зараз у розпльві. Ми встановили, що обмежені речові права та речові права на чуже майно – це не однакові поняття. Обмежені речові права не можуть бути включені або зрівняні з речовими правами на чуже майно або вважені підвидами права власності, оскільки само право власності ще не існує, а буде визначено в майбутньому. Відповідно, доцільно розглядати обмежені речові права як частину системи речових прав, яка передуює формуванню права власності та речових прав на чуже майно, яке у майбутньому може перетворитися на право власності особи або на речове право на чуже майно.

PROPERTY EXPECTATION IN CIVIL LAW: CONCEPTS AND MAIN ASPECTS

Lutsenko D. S.

Ph.D. in Law,

Managing Partner

Law Firm "Novels"

Solomianska Square, 2, Office 408, Kyiv, Ukraine

orcid.org/0009-0003-9881-8467

dimly@ukr.net

Key words: *property expectations; property; objects; benefits; assets.*

Goal. When considering cases, domestic courts should take into account the existence of such objects as property expectations. However, its concept is one of the most controversial. Different approaches to the understanding of these objects indicate the existing uncertainty in the law, the elimination of which is a task for science. The purpose of the article is to define the concept and features of property expectations in the civil law of Ukraine. **Research methods.** The work was performed on the basis of general scientific and special methods of scientific knowledge. **The results.** As a result of the study, it was established that the expected benefits should be confirmed by national legislation or established by precedent law or contractual terms, and not be contrived. Unlike expected consequences (economic benefits), property expectations are not future, but always available (existing) objects. The specified features made it possible to exclude future benefits and those benefits that cannot be valued in money from legitimate expectations. And since this type of property is an asset, its concept does not include liabilities. Analogous legal expectations in domestic legislation are property rights (when building a right to a right) and things, provided that they are related to future property benefits. Without such a connection, these goods remain property but are not legitimate expectations. **Conclusions.** We have come to the conclusion that the right of expectation is a limited property right, which is not currently provided for by the current legislation. Work is currently underway to update the civil legislation, namely the Civil Code of Ukraine. It was established that limited property rights and property rights to someone else's property are not synonymous. Limited property rights cannot be included and equated with property rights to other people's property or included in the subspecies of property rights, since property rights as such do not yet exist, and will only appear in the future. It would be appropriate to position limited real rights, talking about the system of real rights, as those that precede the emergence of the right of ownership and real rights to other people's property, and in the future this right will turn into either the property right of a person or the real right to someone else's property.

Поняття майнового очікування в цивільному праві. Вперше у національній судовій практиці про інститут права очікування було зазначено у постанові Верховного Суду України від 30 січня 2013 року [5]. Поява цього інституту є результатом необхідності регулювання відносин у сфері інвестиційного будівництва, фінансування будівництва та захисту прав інвесторів, які раніше не були належним чином захищені до 2013 року.

Перш ніж була прийнята згадана постанова, право власності на об'єкт будівництва виникало непосредствено з об'єктом будівництва і з'явля-

лося в той момент, коли сам об'єкт виникає. Згідно з цими розуміннями, право власності виникає у момент завершення будівництва об'єкта. Поки будівництво триває, у інвестора ще не виникає суб'єктивного цивільного права, але він має щось більше, ніж просто інтерес.

Практика вказує на те, що суди почали приймати, що під час процесу будівництва інвестор має право на очікування. Таким чином, суди почали захищати інвесторів, визнавши, що вони мають право на очікування на певний момент, яке в майбутньому може стати правом власності.

Суд у постанові визначив, що «...майнове право, яке можна визначити як «право очікування», є складовою майна як об'єкта цивільних прав. Майнове право є обмеженим речовим правом, яке надає власнику певні, але не всі права власності на майно та дозволяє власнику отримати право на власність нерухомого майна або інше рухоме майно у майбутньому через правомочність.

Отже, з даного рішення можна зробити висновок, що у інвестора існує майнове право, яке є складовою частиною майна як об'єкта цивільних прав. Майнове право є обмеженим речовим правом, що не є тотожним праву власності на чуже майно. Інвестор має певні, але не всі права власника майна. Він ще не має прав власності на майно, проте це майнове право свідчить про правомірність його власника отримати таке право в майбутньому.

Особливості майнового очікування відповідно до законодавства. Ч. 2 ст. 190 ЦК України [1] доцільно розглядати в контексті Закону № 898-IV від 05.06.2003 року «Про іпотеку» [2] зі змінами та доповненнями, внесеними 15.12.2005 року [3]. Отже, йдеться про «іпотечне кредитування житла» та відповідне «залучення коштів на фінансування житлового будівництва» від самого його початку.

Складно уявити, що «об'єкт (наприклад, «майбутня квартира»), який знаходиться в цивільно-правовому обороті, фактично не існує ні юридично (не зареєстровано право власності на нього), ні фізично (будівництво ще не почалося або не завершилося). Однак законодавство дозволяє існування такого об'єкта в цивільно-правовому обороті. Навіть будівництво такого об'єкта може відбуватися на орендованій земельній ділянці (будівництво на землі іншої особи)». Усі ці характерні риси проглядаються з тексту ст. 16 Закону «Про іпотеку» (передача об'єктів незавершеного будівництва шляхом передачі прав на земельну ділянку) та част. 5 ст. 37 Закону «Про іпотеку», коли мова йде про «передачу іпотекодержателю права власності на предмет іпотеки».

Як бачимо, у вищенаведених положеннях законодавець регулює об'єкти нерухомого майна, незавершеного будівництва (далі: ОНБ) та майнові права на них та їх фінансування.

Частиною другою ст. 190 ЦК України законодавець забезпечив оборот уже згаданого «уречовленого комплексу майнових прав». Саме через уречовлення комплексу прав («майнові права визнаються речовими») проявляється «право забудови».

Українське законодавство, встановлює можливість існування речових прав на чуже майно в якості самостійних об'єктів деяких угод (договори,

заповіти) вільного волевиявлення правовласника (див. наприклад, част. 2 ст. 407, част. 2 ст. 413 ЦК України), за винятком сервітуту (част. 4 ст. 403 ЦК України) [11, с. 58].

Положення чинного законодавства про заставу (іпотеку) вказують на можливість речових прав бути об'єктами інших цивільних прав. Цікавою є норма ст. 5 Закону України «Про іпотеку», яка стверджує, що об'єктом іпотеки може бути право оренди або користування нерухомим майном, яке надає орендарю або користувачу право будувати, володіти та відчужувати об'єкти нерухомого майна. Зазначене право оренди або користування нерухомим майном вважається нерухомим майном згідно з цілями Закону. [2]. Український законодавець вважає, що права на забудову за суперфіціарним договором і права користування за договором оренди можуть ставати предметом застави та розглядатися як нерухомість, але багатьом може бути важко погодитися з таким твердженням.

Відповідно до част. 2 ст. 413 ЦК України «Право користування земельною ділянкою, наданою для забудови, може відчужуватися або передаватися землекористувачем у порядку спадкування, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті» [1]. Отже, таке право виявляється самостійним правом, бо не встановлене для конкретної особи – «може відчужуватися або передаватися землекористувачем у порядку спадкування» та є «тривалим правом», оскільки мова тут про «право користування для будівництва», яке переводиться під «режим неспоживної речі» (реч. 1 част. 2 ст. 190 ЦК України), що означає: зберігає свій первісний вигляд при неодноразовому використанні (част. 2 ст. 185 ЦК України).

Нерозуміння положень част. 2 ст. 190 ЦК України, зокрема самого поняття «неспоживна річ», проглядається в аргументах С. Шимон, де вона зауважує, що «потребує перегляду положення част. 2 ст. 190 ЦКУ про те, що «майнові права є неспоживною річчю». Відповідно до част. 2 ст. 185 ЦКУ неспоживною є річ, призначена для неодноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу. В той час як споживання речі приводить до її знищення або перетворення у нову форму, у разі майнового права це «використання» включає в себе виконання права, що призводить до реалізації його сутності. Наслідки цього можуть відрізнятися залежно від типу майнового права: якщо це право дає змогу вимагати виконання певних дій від боржника, то виконання цього права може призвести до його припинення, що робить його подібним до споживчої речі; якщо майнове право дозволяє певні позитивні дії (право користування, використання), то його реалізація

є тривалою і може порівнюватися з неспоживними речами. [14, с. 274]. Вважаючи недоцільним визначення в ЦК України «майнового права» винятково як «неспоживної речі», вона пропонує власну редакцію част. 2 ст. 190 ЦК України, згідно з якою: «Майнові права є річчю. Майнові права визнаються речовими правами». Саме це є свідченням того, що при нашому підході згадану статтю доцільно розглядати, як виняток для певного комплексу майнових прав, а не як загальне визначення для всіх майнових прав.

Режим спільної власності на майно багатоквартирного будинку передбачає, що будинок юридично складається з житлових та нежитлових приміщень, які розглядаються як окремі об'єкти права, а також загальні майнові елементи, що належать власникам у спільній частковій власності. Кожне приміщення має свого власника, який має право самостійно володіти, користуватися і розпоряджатися ним. Таким чином, багатоквартирний будинок стає недільним як об'єкт права та обігу. Цей аспект варто врахувати при розумінні фрази «крім багатоквартирного» у статті 377 Цивільного кодексу України.

Одна з проблем стосується самостійності будівель та споруд як об'єктів прав. Це питання виникає внаслідок приватизації на початку 90-х років минулого століття. Зазвичай, в результаті приватизації, будівлі та споруди переходять у приватну власність, а земля під ними залишається у державній або комунальній власності. У зв'язку з тим, що ухвалення нових цивільного та земельного кодексів затягувалося з політичних міркувань, сформувалася модель, де право на будівлю має перевагу перед правами на землю. Це відмінно від традиційної європейської практики, де право на землю визначає право на будівлю. Як результат, в Україні склалася неправильна схема обороту будівель та споруд, не підкріплена обігом земельних ділянок під цими об'єктами.

Зауважимо, що в Україні «право забудови» регулюється ст. 413 Глави 34 ЦК України і подібне доктринальне тлумачення мало б місце також з урахуванням основних наповнень права власності, які не лише обмежуються «тріадою».

Аналізуючи правову матерію, яка була використана законодавцем на час введення абз. 2 ст. 190 ЦК України, не забуваємо про догму римського права «*superficies solo cedit*»: абз. 2 ст. 1 Закону «Про іпотеку» зі змінами, внесеними згідно із Законом № 3201-IV від 15.12.2005 року: «нерухоме майно (нерухомість) – земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці і невід'ємно пов'язані з нею, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення» або част. 2 ст. 16 Закону «Про іпотеку» в редакції Законів № 3201-IV від 15.12.2005 року, № 800-VI

від 25.12.2008 року: «передача в іпотеку об'єктів незавершеного будівництва здійснюється шляхом передачі в іпотеку прав на земельну ділянку, на якій розташований об'єкт незавершеного будівництва, об'єктів незавершеного будівництва та майнових прав на них», що проголошує «єдність земельної ділянки та будівлі, що на ній знаходиться». Іншими словами, усе, що збудовано на земельній ділянці, приростає до неї та є її невід'ємною частиною.

Завдяки праву забудови забезпечується цивільно-правовий обіг будівель, які тільки плануються звести на чужій земельній ділянці, або вже будуються, або вже збудовані. А також складається правова ситуація, коли власник зазначеної земельної ділянки та власник зазначеної будівлі є різними особами. Завдяки цьому скасовується дія правила «*superficies solo cedit*» на фактичну земельну ділянку [12, с. 266]. Водночас вона «піднімається вище» до фіктивної земельної ділянки, яка «висить» над реально існуючою. Саме це можна зауважити з аналізу част. 8 ст. 5 Закону «Про іпотеку» – («таке право оренди чи користування нерухомим майном для цілей цього закону вважається нерухомим майном») [2]. Отже, «таке право оренди» для цілей Закону України «Про іпотеку» вважається нерухомим майном, бо предметом іпотеки є винятково нерухомість (за част. 2 ст. 190 ЦК України «таке право оренди» є «правом забудови», тобто «обмеженим речовим правом») [1].

Речну природу права на будівництво відрізняє його від оренди. Угода оренди є особистою, оскільки в загальному випадку орендар не може передати своє право оренди (особисте майнове право) іншій особі без погодження орендодавця. Насправді, право на будівництво виникає в результаті угоди між сторонами, але воно відноситься до категорії речових прав (основне майнове право – цінне, автономне, обортовим), що означає, що право забудовника може бути передане через продаж іншій особі без погодження власника ділянки, може бути використане для взяття на реалізацію через речову позову і тому може бути предметом іпотечної застави. Навіть у випадку укладення угоди про будівництво це не перешкоджає обороту земельної ділянки та її іпотеції, оскільки обов'язки, встановлені угодою (включаючи плату за оренду), діють протягом терміну угоди незалежно від зміни конкретних сторін [9, с. 138].

На відміну від права на будівництво, оренда не дає будівельникам можливість використовувати іпотечний кредит під час будівництва на орендованих земельних ділянках. Саме це переслідують законодавці положеннями Закону «Про іпотеку».

Для багатьох цивілістів питання щодо статті 16 Закону «Про іпотеку» (про особливості іпотеки об'єктів незавершеного будівництва) залишається відкритим: «Яка різниця між майновими правами на об'єкти незавершеного будівництва (нерухомості, що ще не готова) та правом власності на такі об'єкти, які виникають з норм законодавства, породжує багато питань?» [8, с. 30].

Порушення такого питання є виправданим, оскільки Закон України у цьому випадку не є послідовним (спонукає до хибного мислення). Завдяки системному аналізу законів України «Про іпотеку» та «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» [3] (далі: Закон «Про фінансово-кредитні механізми»), а також завдяки порівнянню змістового наповнення ст. 16 (Закон «Про іпотеку») та ст. 50 (Закон «Про фінансово-кредитні механізми») було виявлено, що законодавець не зовсім точно відобразив правовий зміст поняття «об'єкт незавершеного будівництва», оскільки останнє може мати різне матеріальне наповнення.

Після прийняття Судовою палатою у цивільних справах Верховного Суду України Постанови від 30.01.2013 року по справі № 6-168цс12 [6] практикуючі юристи звернули свою увагу на так зване «право очікування» Згадана Постанова заклала фундамент для подальшого розвитку доктрини «права очікування». Проте логічне питання, а з якої правової моделі було імплементовано юридичну категорію «права очікування» і чи належно запозичений зміст поняття «право очікування» узгоджується зі сучасними правовими реаліями в Україні.

Зауважимо, що до недавня в Україні не було юридичної практики застосування «права очікування». Та й до прийняття згаданої Постанови від 30.01.2013 року по справі № 6-168цс12, в українському цивільному праві термін «право очікування» не використовували. Доказом того є те, що в сучасних енциклопедіях та юридичних словниках ми не відшукаємо тлумачення терміна «право очікування».

У державах Західної Європи, наприклад, Австрії [14] або Німеччині [15] поняття «право очікування» є загальнозживаним. До речі, в цих країнах, як і в Україні, поняття «права очікування» було впроваджено судовим рішенням, а не законодавчим актом. І таким чином, «право очікування» є виключно результатом рішення судової влади. Не глибоко аналізуючи практику застосування «права очікування», слід лише зауважити, що у всіх юрисдикціях це право є спірною правовою конструкцією.

До речі, у цих країнах, так само як у Україні, поняття «права очікування» було введено судовим

рішенням, а не законодавчим актом. Таким чином, «право очікування» є результатом вирішення судової влади. Не глибоко аналізуючи практику застосування «права очікування», важливо зауважити, що у всіх юрисдикціях це право є спірною правовою конструкцією.

Звідси можна говорити, що виникають непорозуміння, бо «право набуття в майбутньому права власності на нерухоме майно (право під відкладальною умовою)» [13, с. 64] правом не є, а характеризується як «очікування права» (що навіть словесно дуже нагадує «право очікування»). Принагідно зауважимо, що предмет «договору іпотеки» не є «обумовленим правом» – право власності на майно в майбутньому. В іпотеку передається «право забудови/частка у праві забудови», яким засвідчено обумовлене право – право власності на споруду або на квартиру.

Сьогодні трапляються випадки, коли зміст поняття «право очікування» ототожнюють із «легітимними («законними») очікуваннями» [10, с. 174]. Проте це хибний підхід. Спільним для цих двох понять є сам термін «очікування». Зміст Постанови від 18.09.2013 року у справі № 6-92цс13 стосується «права очікування» (речового права) [6], а не «легітимних («законних») очікувань», які тлумачать як особливий різновид охоронюваних інтересів. Ретельне увагу звертають на «стабільність, незмінність та визначеність правового статусу, встановленого актами державної влади». Однак це вже належить до галузі адміністративного (публічного) права. По суті, поняття «право очікування» фокусується на цивільно-правовій конструкції, що використовується лише в окремих випадках. У практиці, термін «Anwartschaftsrecht» широко використовується у справах рухомого майна (транспортних засобів, виробничих об'єктів та іншого) та як засіб гарантування оплати товару.

У вказаних рішеннях судів стверджується, що «майнове право, яке означає право очікування, є частиною майна як об'єкта цивільних прав. Майнове право – це обмежене речове право, яким власник цього права уповноважений на певні, але не всі права власника майна та що засвідчує правомірність його власника отримати право власності на нерухоме майно або інше речове право на відповідне майно у майбутньому».

Висновки. Зараз виникає необхідність розробки нових підходів до розгляду існуючих теоретичних та практичних аспектів правового регулювання майнового очікування у Цивільному законодавстві, які потребують перегляду для подальшого розвитку та удосконалення.

В ході наукового аналізу було визначено, що майнові очікування – це існуюче майно, яке пов'язане з майбутніми майновими користями.

Майнове очікування, крім того, що має загальні ознаки майна, такі як оцінюваність у грошовому вираженні та існування, також вказує на те, що воно повинно бути пов'язане з майбутніми майновими наслідками, а тому законні очікування є майном, але не кожне майно може бути розглянуте як законні очікування. Поява користей від очікувань повинна підтверджуватися національним законодавством, судовою практикою або умовами угоди, і не повинна бути лише порожніми мріями чи бажаннями психологічного або етичного характеру.

На відміну від сподіваних наслідків у вигляді економічних вигод, які прогножуються, законні очікування є не з майбутнім, а завжди існуючим об'єктом. Тому термін «очікування», використаний у назві цього виду майна, має тлумачитися не буквально, а як складова умовної назви.

Виявлені ознаки виключають з поняття законних очікувань як об'єкта права мирного володіння, майбутні (неіснуючі, ті, що мають виникнути

у майбутньому) блага та ті блага, що не мають економічної цінності. Оскільки даний вид майна є активом, його поняття не включає обов'язки (пасив). Аналогом законних очікувань у вітчизняному праві є майнові права (у конструкції «право на право») та речі, пов'язані з майбутніми майновими вигодами, якщо ці речі призначені для спрямування на цільове використання, яке призведе (або теоретично може призвести) до отримання економічних вигід у майбутньому. Без такого цільового призначення вказані види благ залишаються майном, але не вважаються законними очікуваннями. Даний підхід повністю вичерпує поняття законних очікувань.

Такий самий значущий зміст та розуміння майнових (законних) очікувань повністю відповідає класичному уявленню про структуру правовідносин (суб'єкти, об'єкти, зміст), про співвідношення та взаємозв'язок їх елементів, яке сформувала юриспруденція пандектної системи права на концептуальному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#>.
2. Про іпотеку. Закон України № 898-IV від 05 червня 2003 р. (у редакції 19.10.2016). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/898-15>.
3. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю. Закон України № 978-IV від 19 червня 2003 р. (у редакції 10.06.2017). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15>.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон № 3201-IV від 15.12.2005 р. *Офіційний вісник України* від 25.01.2006 р. 2006. №1/1-2/. Стор. 46. Стаття 6. Код акту 34895/2006.
5. Постанова Верховного Суду України від 30 січня 2013 р. № 6-168цс12. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/29620576>.
6. Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 30.01.2013 р. Справа № 6-168цс12. Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29620576>.
7. Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 18.09.2013 р. Справа № 6-92цс13. Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33890138>.
8. Кохановська О.В. До питання про поняття та види об'єктів цивільних прав у ЦК України і в пропозиціях розробників його проекту. Актуальні проблеми приватного права: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 92-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В.П. Маслова, 28 лют. 2014 р. / Нац. юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. прав. наук України, Харк. обл. осередок всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Х.: [б. в.], 2014. С. 30–34.
9. Майданник Р. А. Правомірні очікування як майнове право: практика ЄСПЛ, право України, інших європейських країн. Правомірні очікування: зб. ст. за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС. 2020. С. 137–146.
10. Рабінович С. Конституційні принципи правової певності і захисту легітимних очікувань у діяльності публічної влади. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2014. Вип. 60. С. 168–177.
11. Ріш Ф. В. Законодавчий задум застосування частини 2 статті 190 Цивільного кодексу України. Міжнародне та національне законодавство: 14 способи удосконалення: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 30–31 березня 2018 р.). Дніпро: Дніпровський гуманітарний університет, 2018. С. 57–60.
12. Ріш Ф. «Право очікування» в контексті частини 2 статті 190 Цивільного кодексу України. *Держава і право: збірник наукових праць. Серія Юридичні науки. Випуск 74 / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ: Вид-во «Юридична думка»*. 2016. С. 263–279.

13. Розгон О.В. Вплив рішень Європейського Суду з прав людини на визначення майна та складу майна. Наукове друковане іноземне видання "EURASIAN ACADEMIC RESEARCH JOURNAL". 2016. № 4 (04). С. 64–73.
14. Шимон С.І. Теорія майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2014. 664 с.
15. Schlegel R.-O. Ausgewählte Probleme zum Anwartschaftsrecht aus der Auffassung: zugleich einrechtsvergleichender Beitrag über den außerbucherlichen Erwerb im österreichischen Recht. Frankfurt am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien: Lang, 1995.
16. Banke B. Das Anwartschaftsrecht aus eigentumsforbehalt in der Einzelzwangsvollstreckung. Berlin, 1991. Seiten.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy: Tsyvil'nyy kodeks (16.01.2003). № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy: Pro ipoteku (№. 898-IV dated June 5, 2003 (as amended on October 19, 2016): URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/898-15> [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy: Pro finansovo-kredytni mekhanizmy i upravlinnya maynom pry budivnytstvi zhytla ta operatsiyakh z nerukhomistyu (№ 978-IV dated June 19, 245, 2003 (as amended on June 10, 2017). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15> [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy: Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy: (№ 3201-IV vid 15.12.2005 r.) [in Ukrainian].
5. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 30 sichnya 2013 r. № 6-168tss12. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/29620576> [in Ukrainian].
6. Postanova Sudovoyi palaty u tsyvil'nykh spravakh Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 30.01.2013 r. Sprava № 6-168tss12. Yedynyy derzhavnyy reyestr sudovykh rishen' Ukrainy. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29620576> [in Ukrainian].
7. Postanova Sudovoyi palaty u tsyvil'nykh spravakh Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 18.09.2013 r. Sprava № 6-92tss13. Yedynyy derzhavnyy reyestr sudovykh rishen' Ukrainy. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33890138> [in Ukrainian].
8. Kokhanovs'ka O.V.(2014). Do pytannya pro ponyattya ta vydy ob'ektiv tsyvil'nykh prav u TSK Ukrainy i v propozyziyakh rozrobnykiv yoho proektu. Aktual'ni problemy pryvatnoho prava: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysvyach. 92-y richnytsi z dnya narodzh. d-ra yuryd. nauk, prof., chl.-kor. AN URSSR V.P. Maslova, 28 lyut. Nats. yuryd. akad. im. Yaroslava Mudroho, Nats. akad. prav. nauk Ukrainy,
9. Maydannyyk R. A. (2020). Pravomirni ochikuvannya yak maynove pravo: praktyka YESPL, pravo Ukrainy, inshykh yevropeys'kykh krayin. Legitimate expectations: coll. Art. under the editorship I. V. Thanks to Fateeva. Kharkiv: EKUS.P. 137-146.
10. Rabinovych S. (2014). Konstytutsiyni pryntsyipy pravovoyi pevnosti i zakhystu lehitymnykh ochikuvan' u diyal'nosti publichnoyi vlady. Bulletin of Lviv University. Legal series. Issue 60. P. 168–177.
11. Rish F. V. (2018). Zakonodavchyy zadum zastosuvannya chastyny 2 statti 190 Tsyvil'noho kodeksu Ukrainy. Mizhnarodne ta natsional'ne zakonodavstvo: 14 sposoby udoskonalennya: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. Dnipro: Dnipro Humanities University, P. 57–60.
12. Rish F. (2016). «Pravo ochikuvannya» v konteksti chastyny 2 statti 190 Tsyvil'noho kodeksu Ukrainy. Derzhava i pravo: zbirnyk naukovykh prats. Series Legal Sciences. Issue 74 / Institute of State and Law named after V.M. Koretsky National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv: "Legal Opinion" publishing house. P. 263–279.
13. Roz'hon O.V. (2016). Vplyv rishen' Yevropeys'koho Sudu z prav lyudyny na vyznachennya mayna ta skladu mayna. Scientific printed foreign publication "EURASIAN ACADEMIC RESEARCH JOURNAL". 2016. No. 4 (04). P. 64–73.
14. Shymon S.I. (2014). Teoriya maynovykh prav yak ob"ektiv tsyvil'nykh pravovidnosyn: monograph. K.: Yurinkom Inter, 2014. 664 p.
15. Schlegel R.-O. (1995) Ausgewählte Probleme zum Anwartschaftsrecht aus der Auffassung: zugleich einrechtsvergleichender Beitrag über den außerbucherlichen Erwerb im österreichischen Recht. Frankfurt am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien: Lang.
16. Banke B. (1991) Das Anwartschaftsrecht aus eigentumsforbehalt in der Einzelzwangsvollstreckung. Berlin, Seiten.